

XIV. reál- és humántudományi Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia (ETDK)
Kolozsvár, 2011. május 13–15.

Cholnoky Jenő belföldi terepezései kolozsvári egyetemi oktatóként (1905–1919)

Szerző:

Lengyel Hunor

Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Földrajz Kar, Földrajz szak, alapképzés, I. év

Témavezető:

dr. Bartos-Elekes Zsombor egyetemi adjunktus,

Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Földrajz Kar, Társadalomföldrajz tanszék.

Bevezetés

Cholnoky Jenő, a magyar földrajztudomány kiemelkedő személyisége, meghatározó alakja volt a hazai földrajz múlt századi fejlődésének, a magyar geográfia egyik legszínesebb és legsokoldalúbb egyénisége.

Dolgozatom mintegy folytatása kíván lenni a kolozsvári Cholnoky hagyaték feldolgozásának egy olyan témával, amely eddig részben mellőzve volt tekintettel Cholnoky különösebb vagy egzotikusabb tevékenységéhez, mint amilyen a keleti útja volt. Az általa Kolozsváron töltött 14 év alatt próbáltam végigkövetni, hogy merre terepezett, merre vezette tanulmányi kirándulásait, milyen publikációi születtek. Forrásként a kolozsvári Cholnoky Jenő hagyaték szolgált (Cholnoky Jenő Térképtár, Cholnoky Jenő Könyvtár, Cholnoky Jenő fényképtár) illetve az érdi Cholnoky hagyatékból a belföldi vonatkozású terepnaplói.

Cholnoky Jenő kolozsvári élete és egyetemépítő munkássága

Cholnoky Veszprémben született 1870. július 23-án. Apai nagyapja, Cholnoky Ferenc, elismert orvos volt Veszprémnek. Édesapja Cholnoky László, elismert ügyvéd volt de, aki fiatal korában irodalmi tevékenységet is folytatott, főleg humoros műveket írt szépirodalmi folyóiratokba de ő fordította le először magyar nyelvre Alexandre Dumas Gróf Monthe Christo című művét Sió álnév alatt. Édesanyja Zombathfalvi Zombath Krisztina nemes családból származott, a gyerekei nevelésével foglalkozott. Cholnoky Jenőnek hét testvére volt: egy bátyja, öt öccse és egy húga, ebből ketten korán, egy fiatalon meghalt. Már középiskolás korában megszerette a földrajzot, kedvenc olvasmányai közé tartozott a Spammers Conversations Lexikon és a Stiller féle 1873-as Handatlas.

Középiskolai tanulmányait Veszprémben a Piarista Gimnáziumban végezte, majd Budapesten a Műegyetemen szerzett mérnöki oklevelet 1892-ben. Életére nagy hatással volt mestere Lóczy Lajos, aki a műegyetemen tanította de a balatoni tanulmányok hozzák közelebbi kapcsolatba egymással, majd később 1894-től a tudományegyetem földrajzi tanszékén Lóczy tanársegéde lesz. Az ő ajánlásával 1896-ban szerény állami ösztöndíjat kapott kelet-ázsiai tanulmányútra, Lóczy példájára és mintegy eleget téve a kor követelményeinek egy geográfussal szemben, hogy ismeretlen területen felfedezéseket tegyen. Lóczy saját expedícióján be nem fejezett feladatokkal bízta meg. Az 1896-1898 között megvalósított kutató jellegű földrajzi utazás meghatározó élménynek bizonyult számára. Megismerte Kelet-Ázsiát, Kína legérdekesebb területeit, maradandó megfigyeléseket végzett az Észak-kínai-alföldön, a Hoang-ho mellékén és Mandzsúriában. Földrajzilag feldolgozatlan területeket járt be, s komplex, természettudományos

módszerekkel értékelte a kínai tájakat. (Kubassek 2008) Kínai úti élményeit az 1900-ban kiadott Sárkányok országában című könyvében tette közzé. Haza jöve 1899-ben adjunktussá nevezték ki, majd 1903-ban Lóczy egyetemi magántanárnak képesítette, ezenkívül részt vett a Balaton tudományos tanulmányozásában. Ekkor mint már elismert geográfus volt számon tartva.

1905. február 15-én kinevezik a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen, a Bölcsészlet-, Nyelv- és Történettudományi Karon az Egyetemes Földrajz tanszékre. Elődje Ternér Adolf volt, akitől a tanszéket rossz állapotban kapta viszont rövid időn belül a hazai egyetemi földrajzoktatás központja az ő hatása alatt Kolozsvár lett.

A Ferenc József Tudományegyetemen a földrajz oktatás utolsó két évtizede (és így Cholnoky tanítása alatt is) az 1893 és 1902 között épült Farkas utca 1. szám alatt, ma is egyetemi központi épületként működő neoreneszánsz épület keleti szárnyában, az északkeleti sarokban, az első emeleten három helyiségben zajlott. (Bartos-Elekes 2009) Cholnoky átszervezte és kibővítette a földrajzi tanszéket. A rendelkezésére álló tantermeket átszervezte, új, nagy fényképelőhívó termet, „sötét kamarát” rendezett be és nagyobb előadótermet kért. Míg elődjének nem volt segélyszemélyzete csak egy asszisztense, Buszek Gyula személyében addig Cholnoky elődjével szemben folyamatosan bővítette személyzetét. Legfontosabb és az almanachok által csak egyedül jelölt munkatársa egykori kolozsvári egyetemi hallgatója volt, Schilling Lajos történész fia, Gábor, aki királygyűrűs, azaz tiszta jeles doktori címmel rendelkezett. Előbb tanársegédként dolgozott, majd adjunktus lett. 1919-ben ő is kényszerből elhagyja az országot és a Szegedre költözött FJTE-n tanít tovább. Schilling Gábor mellett időben váltakozva Cholnoky munkatársai voltak a Ternér időszakból maradt Buszek Gyula majd később Polják János, Hercz Regina, Paull Aranka, (Müller) Merész Béla, Kerekes J. Zoltán és az utolsó kolozsvári tanévben Cholnoky Béla, Jenő legidősebb fia. Mindjárt kinevezése után felveszi laboránsként Fekete Mihály altisztet ill. később egy szolgát is, Batiz Gézát. Figyelemre méltó, hogy harminc évnyi stagnálás után, Cholnoky egy évtized alatt ki tudta építeni az oktatói és személyzeti gárdát. (Bartos-Elekes 2009) A szegényes Földrajzi Intézetet folyamatosan bővítette. Érkezése előtt a könyvtár kevés könyvet tartalmazott (Pallas Lexikon, Az Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képekben 18 kötete), ezt ő később kibővíti egy 10000-15000 példányt számoló könyvtárra. Ez mellett különböző hazai földrajzi társulatokkal és intézetekkel való kapcsolatai ill. az Akadémia révén folyamatosan jártak a földrajzi kiadványok. Így a kolozsvári FJTE Földrajzi Intézete ingyen kapta meg a Földtani Intézet, Földtani Társulat, Földrajzi Társaság, Meteorológiai Intézet, Vízrajzi osztály, Természettudományi Társulat kiadványait. Semsey Andor anyagi segítségével sikerült az Intézet számára megvenni a legfontosabb német, angol, francia folyóiratok teljes példányait, mint például a The Geographical Journal és a Petermann's Geographische Mittheilungen. (Géczy 1998) Odaérkezése előtt az egyetem térképekben is szegényes volt, az egész Monarchia 1:75000-es méretarányú topográfiai térképei mellett(amely a bécsi

Katonai Földrajzi Intézet adománya volt) még néhány falitérkép volt viszont Cholnoky szerint ezek sem voltak használva. Az általa kiépített térképtárról nem tudjuk, hogy hány darabból állt, ő maga a „hatalmas” jelzöt használja számszerű adat helyett. A nagyon viharos sorsú hagyatékja alapján, aminek a Terner korszakból megmaradt térképek egy kis részét teszik ki (kb. 850 darab) ill. amely keveset bővült távozása után (kb 300 darab) és ami ma 6400 darabból áll, elképzelhetjük gyűjteményének nagyságát. A ma megmaradt térképek alapján mondhatjuk, hogy topográfiai térképei minden méretarányban lefedhették az országot és, hogy számos tematikus térképet szerzett be. Ez mellett fontos jelentőségük a külföldi útjairól származó különböző térképek, amelyek egy nagy részét képezik a gyűjteménynek illetve egyedinek tekinthetőek, mint különösen az amerikai útról származó térképek. (Bartos-Elekes 2010). Állandó utazó életformájának és fényképező tevékenységének köszönhetően nagy mennyiségű fényképgyűjteménye volt, amit felhasznált szemléltetni óráin és előadásain. Fényképtára több mint 5000 elemből állt, ebből kb. 2000 másolat. A másolatok nagy száma mutatja azt, hogy mennyire fontosnak tartotta a szemléltetést, a vizuális megjelenítést, a példázást a tananyag leadása során, a fényképeket taneszközként használva ill. népszerű előadásainak is nélkülözhetetlen kelléke volt a fényképesvetítés. Saját felvételeit síkfilmre és üveglemezre készítette a különböző útjairól így területileg nagyon nagy területet lefedő és változatos képeket készített Észak-Amerikától Kínán át a Spitzbergáig. Legtöbb felvételét Magyarországon készítette, több, mint 2000 darabot, amelyek az egész ország területén születtek de főleg a földrajzilag érdekes helyeken. (Imecs 2009) Az általa vármegyék szerint rendszerezett illetve dátummal ellátott fényképei által kirajzolódik, hogy milyen dinamikus utazó volt és milyen nagy terepi gyakorlattal rendelkezett. Mindezek mellett az egyetemnek meteorológiai műszereket, 1908-tól földrengésjelző állomást is beszerezett. Sikerült az állami dotációt 300 koronáról évi 1800 korona rendes dotációra növelnie és éveken át 5000 korona alapberuházási átalánya legyen. Az egyetem korszerűsítése és folyamatos bővítése mellett Cholnoky átszervezte a tantervet is. Átlagban egy félévben 4 tantárgyat tartott, összesen heti 8-10 órában: általános földrajzból 2 féléven át heti 3 órát (*Matematikai és csillagászati földrajz, Fizikai földrajz*), Magyarország földrajza heti 1 óra, leíró földrajzból sorra vette a kontinenseket heti 3 órában egy-egy féléven át, az ókori és a középkori népek földrajzi ismereteiről heti egy-egy órát tartott illetve Földrajzi gyakorlatokat 2 órában. Összehasonlítva Terner óráival érezhetőek a különbségek: Terner kevesebb órát tartott és elnevezései régiesebbek voltak (pl. *Mennyiségtani földrajz és cartographia, Ázsia föld- és néprajzának kiválóbb részei*), nagyobb hangsúlya volt a leíró földrajznak és számára a Monarchia jelentette a haza földrajzát. Cholnoky a tantervet teljesen újragondolta és korszerűsítette: több órát tartott, amikben az általános földrajzra fektette a hangsúlyt, a haza földrajza Magyarország részletes ismertetése lett és a tantárgyak sokkal logikusabban és konstruktívabban épültek egymásra. (Bartos-Elekes 2009) Rendszeresen szervezett tanulmányi kirándulásokat főleg az erdélyi havasokba.

Külföldi nagyobb utakra nem igen vihette hallgatóit mivel ezeknek nem volt hozza pénzük de mégis sikerült a kormány és Semsey úr segítségével egy magyarországi és egy dalmáciai utat szervezni illetve a Budapest Székes-Főváros Pedagógiai szemináriumával egybekötve hosszabb utakat is megtenni. (Géczy 1998) Egyetemépítő akaratát bizonyítja az is, hogy javasolta az egyetem kibővítését egy műszaki karral is. Ehhez költségvetést is számított, előadást is tartott majd később újból próbálkozott a miniszterhez írt levéllel. (Bartos-Elekes 2009) Cholnoky mindezen felsorolt erőfeszítései a kolozsvári FJTE földrajzi tanszékének a lehető legmagasabb oktatási szintvonalra emeléséért meghozták a maguk gyümölcsét. Olyan fontos földrajztudósokat oktattott és nevelt fel, mint Schilling Gábor, Xántus János, Paull Aranka, Tulogy János, Kerekes J. Zoltán.

Cholnoky 34 évesen érkezett a budapesti tudományegyetemről a kolozsvári FJTE-re a tanszék megürülésével és egész 49 éves koráig volt itt tanár, az emberi élet legaktívabbnak nevezhető periódusában. Kolozsváron töltött évei alatt három helyen lakott. 1908-ig a Ferenc József út (ma Horea út) 9. száma alatt bérelt lakást. Második lakhelye 1913-ig az Erzsébet út (ma Emil Racoviță út) 31. szám alatt található bérelt villa volt. Utolsó lakhelye 1919-ig a Rákóczi út (ma Eremia Grigorescu út) 1. szám alatt volt. (Bartos-Elekes 2009) Ez az időszak nagyon termékenynek tekinthető életében, rengeteget utazott, fényképezett, sok művet írt. Maga vallja azt, hogy tudományosan tudott dolgozni szakadatlanul. (Géczy 1998) A kolozsvári évek alatt betöltött hivatásai: a Magyar Földrajzi Társaság titkára 1905-től, alelnöke 1911-től később elnöke 1914. március 19-től, a Földrajzi Közlemények szerkesztője 1904-től, az Erdélyi Kárpát Egyesület elnöke, Kolozsvár város tiszteletbeli városi tanácsosa, Magyar Mérnök- és Építész-Egylet kolozsvári osztályának elnöke. (Fodor 2006, Géczy 1998) Sokat utazott, többnyire hallgatóit vezette tanulmányi utakra de különböző megbízásokból is tett utakat, mint pl. 1906-ban Romániában járt magyar minisztériumi kiküldetésben a regáti magyar iskolák magyar nyelvű földrajzkönyveinek kibővítése miatt, 1907-ben Lóczyval tanulmányúton Olaszországban a Lipari-szigetekre (ekkor készített értékes felvételeket a Vezúv kitörésének nyomairól), 1916-ban Szerbiában akadémiai kiküldetésben. Nemzetközi elismertsége jeléül annak ellenére, hogy nem a fővárosban tanított külföldi meghívásokat kapott különböző kongresszusokra. Ilyen meghívása volt 1908-ban Genfben, az Alpokba, földrajzi kongresszusra illetve 1910-ben Skandináviába, Stockholmba a Nemzetközi Geológiai Kongresszusra, ahol Nordenskjöld vezetésével tanulmányi kiránduláson vesz részt a földrajzilag érdekes helyekre és a Spitzbergákra (ekkor születik meg a sokszögű, poligonális tundra keletkezéséről szóló elmélete). Ezek az utazások nagyon fontosak voltak tudományos pályájának alakulására de mégis talán a legfontosabb az 1912-ben megrendezett new york-i földrajzi társaság jubileuma alkalmából szervezett tudományos transzkontinentális utazás volt, amelyen Teleky Pállal együtt vesz részt. Cholnoky egyike azon 7 földrajztudósoknak, akinek fizetik az útját. Ekkor

ismerkedik meg és fogadja el Davis genetikus-morfológiai felfogását, amely később nagy hatással van tudományos munkájára.

1918 karácsonyán a román hadsereg bevonult Kolozsvárra. 1919. május 12-én az egyetem tanári kara megtagadta a román államnak a hűségesküt ezért a nem erdélyi születésűeket kiutasították az egyetemről, az erdélyieket pedig nyugdíjazták. Cholnokyt is kiutasították az egyetemről. Közel 15 éven át fáradságosan és önzetlenül épített Földrajzi Intézetéről semmit sem hozhatott el magával egy gonosz történelmi vihar miatt, aminek ő is áldozatul esett, mint minden erdélyi magyar ember. 1919. november elsején a városból is kiutasították, 5-én börtönbe vitték, majd 7-én szabadon engedték. XXXVI. terepnaplójában így ír: „1919. november 5. – Szerda. Reggel egy oláh ezred körülvette a házat s bekísért, nem lehet tudni, miért. Becsuktak az ügyészség fogházába, ronda helyre.” 8-án marhaszállító vagonban elhagyta a várost családjával, mindent maga után hagyva. 10-én érkezett meg Budapestre, a Nyugati pályaudvarra. Innen kezdve részt vett a béke-előkészítő irodában majd a béketárgyalásokról szóló nagy jelentés kiadását intézte. 1921-ben Czirbusz Géza halálával és Teleky beavatkozásával elfoglalta a budapesti egyetem földrajzi tanszékét, amit 1940-es nyugdíjazásáig megtartott. Számos földrajzi társaság tiszteletbeli tagjává választották. Ilyen például a londoni Royal Geographical Society vagy a bécsi Geographische Gesellschaft.

Úgy gondolom, hogy az 1905-ös Kolozsvárra való kinevezése Cholnokyt életére és tudományos pályájára döntő szerepű volt. A Kolozsváron töltött 15 év alatt bejárta Erdélyt és sikerült egy addig alig feldolgozott területen maradandó megfigyeléseket tennie, amelyekből eredeti és nagyon értékes elméleteket hozott létre. Szimpátiáját az erdélyi néppel szemben talán az is bizonyítja, hogy az általa leírt lejtőlecsúszásokat erdélyiesen suvadásoknak nevezi el. Önéletrajzában így ír Erdélyről: „Nagyon szép és tanulmányos kirándulásokat tettem. A halastavakon és a csodálatos suvadásokon láttam először meg, hogy milyen rosszul ismerjük Erdélyt.” illetve „Erdély földrajza szinte teljesen ismeretlen volt, mintha felfedező utakon járnék, úgy bolyongtam a szomorúan érdekes mezőségen és a havasokban.”

Cholnokyt nyomonkövetése néhány terepnaplója, fényképei és bibliográfiája alapján

Cholnokyt Jenő azon tudósok közé tartozott, aki terepi munkája során jegyzetekkel, rajzokkal és fényképekkel precízen szeretett dokumentálni. Ezeket később felhasználta a dolgozat megírásakor, előadásokon vagy órákon. Terepnaplóiban kirándulásait és terepezéseit nagyon aprólékosan leírja. Kivel merre járt és mit figyelt meg de e mellett találunk jelenléti névsort, számításokat, jegyzeteket, stb. Önéletrajzában így vall: „Asszisztens koromban kezdtem el tudományos észleleteimről, kirándulásaimról naplót vezetni. Ezekben a naplókban rengeteg olyan

anyag van, amely még várja a publikálást, de igen kitűnő segítőtársam volt később, komoly tudományos működésem idején. Ugyanilyen szolgálatot tettek vázlatkönyveim rajzai meg fényképeim. De hisz ezzel már tudományos munkálkodásom kilépett a gyermekszobából és csakhamar hatalmas munkásságban merültem el...” (Géczy 1998, p. 215)

Terepnaplóit római számokkal látta el, az I-es sorszámú 1894-ből származik, az utolsó 1924-ből. Összesen 38 db naplót vezetett, ezekből ma 33 db. található meg Érden. Terepezéseire, kirándulásaira a naplón kívül vázlatfüzetet is vitt magával. Ezekből 15 db maradt meg. (Puskás 2009, p. 136) Terepnaplóiba készített jegyzeteiben gyakran írt hivatkozást egy bizonyos sorszámú vagy jellegű rajzhoz a vázlatfüzetéből. Ilyen például a XXXI. terepnaplójában az 1912. július 9-i bejegyzése, amikor a lippai várnál készített jegyzeteket majd a végén hozzáfűzi, hogy: „Panoráma rajzom a VIII. számú vázlatkönyvben jól mutatja”.

A bejegyzések alapján elég jó képet nyerünk programjáról. Télen alig vannak bejegyzései, döntő többségben nyáron készített bejegyzéseket június-, július-, augusztusban. Ez részben annak köszönhető, hogy télen nem tudott terepezni, részben pedig az egyetemnek, nyáron volt szabadideje hosszabb utakat megtennie. Szintén a tanítás miatt kisebb terepekre hétfőgeken tudott menni csak. Ezt alátámasztja az 1907/I. félévéből, 1905/II. félévéből és 1914/I. félévéből származó órarend. Ezek szerint Cholnokynak 1907-as tanév első félében hétfőn egy, kedden egy, szerdán egy, csütörtökön három, pénteken kettő, szombaton egy órát kellett tartania. 1905-ben, a II. félévben hétfőn és kedden hármat, szerdán és szombaton egyet. 1914-ben az első félévben hétfőn és szombaton egyet, kedden hármat és szerdán négyet. Így a naplói bejegyzések és az órarend egymásba illeszkednek, ugyanis mikor nem kellett tanítania akkor utazhatott hivatalos ügyben vagy éppen terepezhetett. Például 1912. május 5-én, vasárnap Györgyfalván, Ajtonyon, Patán terepezhetett suvadásokon.

Hosszabb terepeket más földrajztudóssal szokott tenni, mint Lóczy Lajossal vagy Schilling Gáborral de ha éppen egy hosszabb idejű hivatalos küldetésben vett részt akkor is szabadidejét a környező táj megfigyelésére szentelte. Egy ilyen hosszabb terepezés leírása található a XXV. naplóban az 1907. június 12 és 18 közötti bejegyzésben Lóczy és Thalmann társaságában. Nagyszebenből indulva a következő útvonalon: Sellenberk, Nagytalmács, Medgyes, Dicsőszentmárton, Parajd, Szováta, Székelyudvarhely, Szombatfalva, Szejkefürdő, Székelypálfalva, Korond, Szászrégen s végül Kolozsvár végig vizsgálva a táj geológiáját, mintákat elemezve.

Terepnaplói révén egy más vetületű érdekes betekintést nyerünk Cholnoky életébe. Terepezésein kívül nyomkövethetjük dinamikus, állandóan mozgó életét. Rengeteget utazott, főleg vonattal, különböző hivatalos okokból, leginkább a mai Magyarország területére és azon belől is főleg Budapestre. De emellett utazott előadások tartásáért vagy vizsgáztatásért is. Ennek ellenére

veleszületett megfigyelő természetének és éles szemének köszönhetően az utazások alatt állandóan fürkészte a tájat átlátva azt, úgy ahogy az átlagember nem látja.

Családját is említi terepnaplóiban, a XXVIII-ban az 1909. augusztus 14-16 közötti bejegyzésben egy családi kirándulást ír le Tordára és Torockóra. Egy későbbi bejegyzésében költségvetéseket is számít. Az Erdélyi Szigethegységbe tett kirándulásai alatt kapcsolatba került a havasi, oláh pásztorokkal. Ilyenkor a néprajzos szelleme lépett fel és különböző oláh pásztorok által használt tárgyat rajzolt le és melléjük írta a pásztor által használt román megnevezést. Ezeket a XXIV. terepnaplóban az 1906. július 5-i bejegyzésben találjuk meg illetve azt, hogy a gyűjtés helye egy bizonyos eszténa volt és valószínűleg egy Giurcoiu Nicolae nevezetű lehetett, akitől gyűjtött. 1906. szeptember 20-án Bukarestbe utazott a Meteorológiai Intézetbe. Nagyon érdekes és értékes bejegyzése ez Cholnokynak, felsorolja a bukaresti Meteorológiai Intézetben található összes mérőműszert, mérőeszközt és leírja, hogy miből mennyi van. Mindez a XXV. terepnaplóban található. Kolozsváron készített utolsó majd Budapesten folytatott bejegyzéseiben, a XXXVI. naplóban 1919. november 1-től 11. leírja kiutasítását a városból majd felsorolja, hogy személyes dolgai közül mit hova menekített el. November 5-én börtönbe zárják, 7-én este szabadon engedik. Ezek után igyekeznek elhagyni a várost, másnap, 8-án marhaszállító vagonban Budapestre utazik: „Egész nap a marhaszállító vagonba hurczolkodtunk ki. Este elindultunk. A becsukatásommal járó izgalmak könnyebbé tették az elválást.” 10-én megérkezik Budapestre, leírja hova ment és, hogy Teleki Pál mellett alkalmazást kapott a békeirodában.

Egy táblázatban az általam átvizsgált terepnaplói jegyzetekből összegyűjtöttem néhány jellegzetes terepnapló bejegyzést utazásairól, kirándulásairól:

Több napos tudományosan jelentős terep:	
1907. június 12-18	Nagy-Szeben, Sellenberke, Nagytalmács, Medgyes, Dicsőszentmárton, Parajd, Szováta, Székelyudvarhely, Szombatfalva, Szejkefürdő, Pálfalva, Korond, Szászrégen, Kolozsvár
1910. július 2- 6.	Szamos völgy, Dobrus, Reketó, Magura, Reketó, Dobrus, Vasvári Pál emlékhely, Béles, Szamosbazár, Cukorvár, Dániel barlang, Aragyásza katakombái, Alun patak völgye, Oncsásza mező, Biharfüred, Biharfüred, Belényes
1915. július 15-17.	Gyalui-havasok: Fenes, Magyarlóna, Magyarfenes, Tordaszentlászló, Magyarléta, Kisbánya, Jára-völgye, Havasasszonyfalva, Oláhrákos, Hudii völgy, Muntele Filii, Felsőfiile, Felsőbánya-havas, Felsőbánya-havas, Kolozsvár
Egy-két napos tudományosan jelentős terep	
1908.	Brassó, Rozsnyó, Nagyvidombák völgy, Malojest völgy, Malojest-völgy

szeptember 13-14.	menhely, Omu csúcs
1909. augusztus 3-4.	Brassó, Kovászna, Bodzaforduló, Páké, Zágon, Szitabodza
1911. június 29-30.	Gyulafehérvár, Vajdahunyd, csoklovinai-barlang
1912. július 19.	Kajántói út, Pokolköz, Szénafű
1913. szeptember 13-14.	Tokaj, Erzsébet emlék, Rakamazi út, Nagymorotva-tó, Bodrog
1914. május 2-3.	Székelyudvarhely, Szejkefürdő, Hargita
Hivatalos ügyek miatti utazások	
1906. szeptember 18-23.	Bojca, Jibea, Căineni, Bukarest, Turnu Severin, Dudașu, Kladova, Orsova
1909. július 11-14	Budapest, Magyarnádas, Magyarsárd, Magyargorbó, Kecskemét, Lakitelek, Alpár
1909. augusztus 19.	Nyíregyháza
1911. augusztus 8- 14.	Nagyvárad, Szeged, Temesvár, Károlyfalva, Vlajkovecz, Vattina, Ulma
Családi kirándulás	
1909. augusztus 14- 16.	Torda, Torockó
Tanulmányi kirándulások, terepezések	
1908. május 21.	Háromszögelés az udvaron
1909. május 31-június 7.	Kolozsvár, Torda, Túri-hasadék, Tordai-hasadék, Marosújvár, Szeben, Talmács, Porcsesd, Bojca, Kerc, Bullea tó, Brassó, Cenk, Warthe, Pojana, Bolgárszeg, Tusnád, Szent Anna-tó, Bükszád, Brassó, Kolozsvár

1909. július 8.	Lomb
Egyébb utak, kirándulások, terepezések	
1906. május 6.	Szamosfalvi út
1907. május 26.	Medgyes
1909. szeptember 10.	Szeben, Brassó
1910. június 15-19.	Apahida, Segesvár, Héjjasfalva, Brasso, Warthe, Szentpéter, Szászhermány, Botfalu, Földvár

Ez a hatalmas mennyiségű terepezése lett az alapja a tudományos tevékenységének és ennek következményeként a szintén hatalmas publikációjának. Egész életében publikáló tevékenységet folytatott leíró jellegű földrajzi könyvektől egy-egy jelenséget magyarázó cikkig. A földrajzot népszerűsítő írásairól így vall: „Írom egymás után a könyveket, igyekezve azokat mindig úgy írni, hogy minden művelt ember megérthesse és kedvet kapjon meg is tanulni, mert hisz nincs szebb tudomány, mint a földrajz, mert minden más tudománynak az eredményeit felhasználja, hogy a Földről hű, jó és megmagyarázott képet tudjon festeni.” (Cholnoky: A föld és élete, VI. kötet)

Közel 50 kötetet és több száz tudományos és ismeretterjesztő cikket írt, nemcsak tudományos témában. Erről a nagyszámú irodalmi munkáról fennmaradt egy 1945-ben, saját kezűleg írt jegyzéke, melyben minden összevetve, összesen 741 művet sorol fel. (Puskás 2009, p. 138) Ez ma Érden található meg a Cholnoky hagyatékban.

Érdekes párhuzamot állítani terepnaplóinak helyszínei és kutatott témái között és a publikációi között. Annak ellenére, hogy nem sikerült mindent feldolgoznia terepnaplóiból szépen kivehető, hogy a terepezések következményei a publikációk. Sok esetben nem közvetlen a felmérés után született a publikáció hanem később. Ilyen példa arra, hogy a terepezésből született a tudományos munka a következő lehet: 1911. június 29-30 között a csoklovinai barlangban terepezett majd ennek a gyümölcse az 1912-ben megjelent A csoklovinai barlang, az Erdélyi Múzeum Egylet vajdahunyadi vándorgyűlésének Emlékkönyvében (Kolozsvár: Stief Jenő és Társa, 1912. – 8 p., 2 t.).

Legfontosabb publikációi ebben az időszakban, a Balatonról - mint a Balaton Bizottság tagja (A Balaton és környékének fizikai földrajza című kötetnek A Balaton hidrográfiája c. fejezete, A Balaton télen, stb.), a suvadásokról (A Földfelszín alakjai – Morfológia) és egyéb morfológiai kérdésekről szólnak.

Publikációi iránti kutatásomhoz az 1998-ban kiadott Vár Ucca Tizenhét sorozat Cholnoky Jenő összeállítása és Fodor Ferenc A magyar földrajztudomány története című műve segített. A kolozsvári évek alatt összesen 173 művet sikerült azonosítanom. Az 1998-as Cholnoky összeállításban 7 önálló szakkönyv, 17 önálló kisebb mű és tanulmány, 5 társszerzővel írt nagyobb szakkönyv, 45 Földrajzi Közleményben megjelent tanulmány, 11 könyvekben található kisebb publikáció, 74 egyéb folyóiratban, lapokban megjelent tanulmány, írás, 2 idegen nyelven megjelent könyv szerepel. Fodor Ferenc könyvében még 11 művet sikerült találnom, ami nem szerepelt az összeállításban. Ezenkívül én is találtam egy különlenyomatot a kolozsvári Cholnoky Jenő könyvtárban, amely nem szerepelt egyik bibliográfiában sem. Ennek címe Mit beszélnek a Déli-Kárpátok az emberi művelődés hajnaláról?, egy 1909-es különlenyomat az Erdélyi Múzeum Egylet brassói vándorgyűlésének emlékkönyvéből, amely megtalálható az EME kolozsvári könyvtárában. Arányban mindez közel 30%-a az egész publikáló tevékenységének viszont a társszerzőkkel megjelentetett nagyobb szakkönyveknek majdnem fele és az önállóan megjelentetett kisebb műveknek, tanulmányoknak majdnem háromnegyede ekkor jelent meg. Ez mellett az sem elhanyagolható, hogy csak 14 évet töltött Kolozsváron a 80 évből, amennyit élt. Ez is bizonyítja azt, hogy életének legaktívabb részét Erdélyben, Kolozsváron töltötte. A függelékben csatoltam Cholnoky Jenőnek az összes megjelent művének számát illetve kolozsvári évek alatt megjelent összes művének címét és számát.

Fényképeit tekintve Cholnoky mindig fontosnak érezte a terepen lejegyzetteket minnél jobban kiegészíteni fényképekkel, ezek képezik a mai Cholnoky Fényképtár hagyatékát. Több, mint 2000 felvételt készített a legváltozatosabb terepeken. Én csak a kolozsvári hagyatékkal és azon belül is a belföldi fényképekkel foglalkoztam.

Belföldről készített fényképeit vármegyék szerint, ahogy ő is csoportosította táblázatban összesítettem. Mivel vannak olyan képek a hagyatékban, amelyekről tudjuk, hogy nem ő készítette próbáltam összegezni, hogy hányat készített ő.

Ssz.	Terület	Darab	Legnagyobb sorszám	Nem Cholnoky felvétele	Megmaradt Cholnoky felvétel	Lehetséges legtöbb Ch. Felvétel a legnagyobb sorszám szerint
1	Abaúj-Torna	4	4		4	4
2	Alsó-Fehér	15	42	3	12	39
3	Arad	14	20		14	20
4	Bács-	13	14		13	14

	Bodrog					
5	Baranya	8	8		8	8
6	Bereg	12	12		12	12
7	Beszterce- Naszód	38	43	14	24	29
8	Bihar	119	136	1	118	135
9	Borsod	22	22		22	22
10	Brassó	60	138	7	53	131
11	Csík	36	41	11	25	30
12	Csongrád	21	21		21	21
13	Fogaras	36	37		36	37
14	Győr	8	8		8	8
15	Hajdú	6	6		6	6
16	Háromszék	58	58		58	58
17	Heves	8	8		8	8
18	Hunyad	108	112	2	106	110
19	Jász.N.K- Szoln.	3	3		3	3
20	Kis Küküllő	50	50	11	39	39
21	Kolozs	404	451	2	402	449
22	Krassó Szörény	13	13		13	13
23	Liptó	10	10		10	10
24	Magyar Adria Expedíció	19	19	9	10	10
25	Máramaros	47	76	9	38	67
26	Maros Torda	28	28		28	28

27	Modrus- Fiume	84	167		84	167
28	Nagy Küküllő	3	3		3	3
29	Pest Pilis	15	15		15	15
30	Pozsony	8	8		8	8
31	Somogy	17	18		17	18
32	Szabolcs	14	14		14	14
33	Szatmár	19	20		19	20
34	Szeben	40	40		40	40
35	Szepes	11	11		11	11
36	Szilágy	65	66		65	66
37	Szolnok Doboka	111	111		111	111
38	Temes	46	46		46	46
39	Torda- Aranyos	163	168	15	148	153
40	Torontál	29	29		29	29
41	Udvarhely	32	32		32	32
42	Ugocsa	13	13		13	13
43	Veszprém	38	38		38	38
44	Zala	114	125		114	125
45	Zemplén	28	28		28	28

A függelékben csatoltam az üvegfelvételek és a filmfelvételek összegzését.

A fényképek térbeli eloszlását egy térképpel próbálom bemutatni. Látható, hogy legnagyobb számban Kolozs vármegyében illetve közvetlen közelében készített képeket. Ezenkívül még megfigyelhető, hogy a Balaton környékén készített sok képet. A térbeli eloszlást elemezve elmondható, hogy majdnem minden földrajzilag érdekesnek tekinthető helyszínt bejárt.

Esettanulmány egy tudományos munka megszületéséről illetve egy tanulmányi kirándulás lezajlásáról

Cholnoky diákjait többször vitte kisebb-nagyobb tanulmányi kirándulásokra. Önéletrajzában, a kolozsvári egyetemről szóló fejezetben így emlékezik vissza: „Hallgatóimmal kirándulásokat is szerveztem az erdélyi havasokba. Nagyobb utakra nemigen mehettünk, mert a hallgatóknak erre nem volt pénze. Csak néha sikerült a kormánytól és Semsey úrtól annyit kapnom, hogy elvihettem őket Magyarországra is, meg egyszer Dalmáciába.” Ezek a kirándulások számára kellemes kikapcsolódást jelentettek. Mérési gyakorlatokat, egy napos Kolozsvár környéki kirándulásokat gyakrabban szervezett. Én egy 1909. május 31 és június 7-e közötti tanulmányi kirándulást szeretnék végig követni.

1909. május 31-én, hétfőn délelőtt Kolozsváron múzeumokban jártak majd délután a Szent Péter templom melletti teraszokat nézték meg. Június elsején Tordára mentek kocsival. Útközben megnézték a Feleki sülyedést és löszöt vizsgáltak, meglátogatták a Túri-hasadékot és a Tordai-hasadékot. Szerdán vonaton Marosújvárra a sóbányába látogattak, azután délután Szebenbe mentek. Csütörtök délelőtt Szebent látogatták meg, délután Talmácsot, Bojcát. Csütörtök hajnalban kocsival Kercre utaztak, onnan pedig a Fogarasi-havasokba tettek egy kirándulást a Bullea-tóhoz. A völgybeli menedékházban aludtak, 5-én folytatták útjukat vissza Kercre s azután vonattal Brassóba mentek. Szombaton Brassóban tettek kisebb kirándulásokat a Pojánára, Bolgárszegre, Warthera, Cenkre. Vasárnap kitértek Székelyföldre, Tusnádra, Bükszádra és a Szent Anna-tóhoz, ezután visszamentek Brassóba és onnan Kolozsvárra. A mellékelt térképen nyomonkövethető az útjuk.

Az útvonal megtervezéséről érződik Cholnoky jó szervező képessége.

A kolozsvári Cholnoky Jenő könyvtárban Cholnoky könyvekért, iratokért kutatva bukkantam rá egy 1909-es különlenyomatra. A különlenyomat címe Mit beszélnek a Déli-Kárpátok az emberi művelődés hajnaláról? Ebben Cholnoky a jégkorszak idején eljegesedett Déli-Kárpátok mai nyomait keresi és bizonyítja a mai teknővölgyek glaciáris eredetét. Elolvastam a cikket, tetszett de akkor nem tulajdonítottam neki nagyobb tulajdonságot. Utólag Cholnoky terepnaplóit olvasgatva találtam egy 1908. szeptember 13-14-i bejegyzést, amiben Cholnoky 6 oldalon a Malojest völgyéről beszél. Egy kirándulás alkalmával jutott el a Malojest-völgybe, a Bucsecs-hegységbe. Aprólékosan leírja megfigyeléseit, észrevételeit a gleccser vályta völgyel kapcsolatban. Ekkor eszembe jutott az a bizonyos különlenyomat, amiben 1 oldalon át a Malojest völgyet hozza fel példaként, mint olyan völgyet, amelyet a gleccser formált. Újból előkeresve a cikket szembetűnő volt a kettő közötti hasonlóság, sejtettem, hogy a terepezés után születhetett meg a munka. Cholnoky 1908. szeptemberében járt a helyszínen, a különlenyomat pedig 1909 szeptemberében volt kiadva Stief Jenő és Társa Könyvsajtója által. Megörvendtem, hogy találtam egy olyan összefüggést, amiben látszik, hogy mikor volt a terepi felmérés milyen körülmények között és ennek a kész eredménye, a megszületett dolgozat. A kolozsvári fényképtári hagyatékot elemezve megtaláltam a kirándulás alkalmával készült fényképeket is, 4 darabot. Ezek 9x18 cm-es üveg negatív sztereo felvételek, katalógusbeli kódszámuk: Br207, Br208, Br209, Br210. Mégis gondoltam biztonságból leellenőrizem, hogy mikor volt az EME brassói vándorgyűlése, aminek emlékkönyvéből készült a különlenyomat. A kolozsvári EME könyvtárban sikerült megtalálni az 1908. évi vándorgyűlés emlékkönyvét de a vándorgyűlés időpontja nem talált össze a terepnaplói bejegyzéssel, ugyanis a vándorgyűlés júniusban volt, a terepezés pedig szeptemberben. Ezért nem tekinthetem többet a cikket a terepezés eredményének de a tanulmányban szereplő hangsúly alapján meggyőződésem, hogy korábban is járt a helyszínen, mint 1909 szeptembere. Hogy mikor járt ott még nem tudom, de remélem, hogy a terepnaplóinak alaposabb átböngészésével erre is választ kapok.

Függelék:

Cholnoky Jenő bibliográfiája

A Vár Ucca Tizenhét Cholnoky Jenő összeállítása alapján:

Önálló szakkönyvek:

Összesen megjelent: 45

Kolozsvári évek alatt megjelent:

1. Amerika – Budapest: Franklin, 1917. – 768 p. (A Föld népei 1.)
2. Az Adria és partvidéke – Budapest: Magyar Adria Egyesület, 1915. – 75 p., ill.
3. A Földközi-tenger és kijárói – Budapest: Magyar Adria Egyesület, 1915 – 50 p. – Magyar Adria – könyvtár. (sorozat 5. füzet)
4. Földrajzi képek – Budapest: Az élet kiadása, 1914. – 351 p. Számos ábrával és műmelléklettel
5. A jégvilág. A sarkkutatások története – Budapest: Országos Monográfia Társaság, 1914. – 271 p.: ill. 50 tábl.
6. A Sárkányok országából 2. kiad. – Budapest: Franklin, 1913. – 365 p.
7. Veszprém földrajza. Veszprém múltja és jelene: A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók veszprémi vándorgyűlésére készült kiadvány – Veszprém 1912. – 24 p.

Egyébb kisebb önálló művek, röpiratok, tanulmányok:

Összesen megjelent: 25

Kolozsvári évek alatt megjelent:

1. Az alkohol a Földön – Budapest: Wodianer, 1914. – 16 p. – (Az Alkoholelleses Egyesületek Országos Ligájának kiadványai 1.)
2. 'Auróra' a Nemzeti Művelődési Mozgóképzőszínháza – Budapest: Patria 1918.
3. A Balaton télen: Az Erdélyi Múzeum – Egylet zilahi vándorgyűlésének emlékkönyve – Kolozsvár, 1907. – 16 p.
4. A csoklovinai barlang: Az Erdélyi Múzeum Egylet vajdahunyadi vándorgyűlésének Emlékkönyve – Kolozsvár: Stief Jenő és Társa, 1912. – 8 p., 2 t.

5. A Delibláti homokpuszta. Az Erdélyi Múzeum Egylet nagyenyedi vándorgyűlésének Emlékkönyve – Kolozsvár: Erdélyi Múzeum Egylet, 1907. – 9 p.
6. Az Egyenlítőől a sarkvidékig Népszerű főiskolai tanfolyam 1910-1911. II. Sorozat syll – 12 p.
7. Erdély – Budapest: Hornyánszky ny., 1913. – 2 p. – (Uránia Népszerű tudományos felolvasások 151.)
8. 17. Erdély Népszerű tudományos felolvasások – Uránia, 1913. – 28 p.
9. Az Észak-amerikai Egyesült Államok: Népszerű főiskolai tanfolyam syllabusa – Budapest 1913. – 11 p.
10. A Föld és az ember: Népszerű főiskolai tanfolyam 1908-1909. I. Sor 77 syll. – Budapest: Athenaeum, 1909. - 11 p.
11. A Föld és az ember: A Miskolci Közművelődési Egyesület tanfolyamának előadás sorozata Syll – Miskolc 1912. – 5 p.
12. A földrajz a nagyközönségnek: A szabad tanítás pécsi kongresszusának naplója – Budapest, 1908.
13. A hegyek keletkezése és pusztulása: Népszerű főiskolai tanfolyam 1904-1905. II. Sorozat 31. syll. – Budapest: Athenaeum, 1905. – 10 p.
14. Kelet-Ázsia Népszerű Főiskolai tanfolyam 1904-1905 I. Sorozat syll. – Budapest, 1904. – 5 p.
15. A Spitzbergák: Az EME Décsen tartott vándorgyűlésének Emlékkönyve – Kolozsvár, 1911. – 8 p.
16. Újabb emlékirat a kolozsvári egyetemmel kapcsolatban felállítandó műszaki fakultás tárgyában – Kolozsvár: 1917. – 2 p.
17. A víz körútja: Népszerű főiskolai tanfolyam 1908-1909 I. sor. 72 syll. – Budapest: Athenaeum, 1908. – 10 p.

Társszerzővel közös nagyobb szakkönyvek:

Összesen: 11

Kolozsvári évek alatt megjelent:

1. A Balatonnak és környékének fizikai földrajza – Szerzők: Bather F. A., Bittner S., Bogdánffy Ö., Cholnoky J., Diener K., báró Eötvös L., Frech F., Halaváts Gy., Ilosvay L., Kittl E., Lóczy L., Papp K., Sáringer J. Candid, Staub M., Steiner L., Sterneck R. Szerk.: Lóczy Lajos – Budapest: M. Földrajzi Társaság Balaton

- Bizottsága, 1903. – (A Balaton Tudományos Tanulmányozásának Eredményei 1.).
Cholnoky Jenő által írt fejezetek: II. rész A Balaton hidrográfiája – 1911. – 29. p.
2. A Föld és népei 1-5. – Szerzők: György Aladár, Cholnoky Jenő – Budapest: Franklin, 662 p. - 2. kiad. 1905. – 3. kiad.: 1906.
 3. Karrierok: Nagy tudósok Összeállította Cholnoky Jenő – Budapest: Karrierok K., 1912. – 233. p.
 4. A Magyar Szent Korona Országainak földrajzi, társadalomtudományi, közművelődési és közgazdasági leírása. Szerk. Lóczy Lajos – Budapest: Magyar Földrajzi Társaság, 1918. – 528 p.
 5. A világegyetem. A Föld és a csillagvilág fizikai tüneményeinek ismertetése 1-2. Szerzők: Cholnoky Jenő, Kövesligethy Radó. Budapest: Athenaeum 1906. – 640. p.: ill. 71 t, 2 térk. – (A Műveltség Könyvtára) – További kiadások: 1908, 1913, 1914.

Földrajzi Közleményekben megjelent tanulmányok:

Összesen: 111

Kolozsvári évek alatt megjelent:

1. Az Alföld felszíne – 38. 1910. 10. 413-436. p. (4 tábla ill.)
2. Argentína és Bolívia határvidékéről – 33. 1905. 5. sz. 177-189. p.
3. A Balkán félsziget népei – 41. 1913. 50-54. p.
4. Budapest földrajzi helyzete – 43. 1915. 5. sz. 193-225. p.
5. Elnöki megnyitó – 43. 1915. 4 sz. 159-166. p.
6. Elnöki megnyitó – 44. 1916. 3 sz. 145-160. p.
7. Elnöki megnyitó – 45. 1917. 6 sz. 255-265. p.
8. Elnöki megnyitó – 46. 1918. 6 sz. 241-248. p.
9. Előzetes jelentés karszt-tanulmányaimról – 44. 1916. 8. sz. 425-455. p.
10. Az északnyugati Balkán térképe – 37. 1909. 3. sz. 110-117. p.
11. A földrajz összefoglalása – 42. 1914. 7. sz. 365-385. p.
12. Földrajzról – 38. 1910. 1. 1-11. p.
13. Geográfus tanárképzés a kolozsvári egyetemen – 45. 1917. 9-10. sz. 444- 453. p.
14. Háború és földrajz – 42. 1914. 8-10. sz. 405-413. p.
15. A jégkorszakról – 33. 1905. 7. sz. 267-271. p.
16. A kecskeméti földrengés – 39. 1911. 9-10. sz. 373-391. p. (6 tábla + 1 térkép ill.)
17. A kínai nagy Alföld – 33. 1905. 6. sz. 224-239. p. (térképpel)

18. Kirándulások Schweizban – 1908. 9. sz. 354-371. p. (4 tábla ill.) és 10. szám 402-441. p. (3 tábla ill.)
19. A kolozsvári Feleki-hegy. – 47. 1919. 1-10. sz. 32-40. p.
20. Lóczy Lajos könyve a Balaton geológiájáról – 41. 1913. 10. sz. 557-561. p.
21. A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának 1909. évi jelentése – 38. 1910. 4. sz. 162-167. p.
22. A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának 1911. évi jelentése – 40. 1912. 7. sz. 154-158. p.
23. A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának 1912. évi jelentése – 41. 1913. 3. sz. 95-97. p.
24. A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának 1913. évi jelentése – 42. 1914. 3. sz. 152-159. p.
25. A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának 1915. évi jelentése – 44. 1916. 3. sz. 166-171. p.
26. A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának 1916. évi jelentése – 45. 1917. 9-10. sz. 273-278. p.
27. A Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának 1917. évi jelentése – 46. 1918. 6. sz. 257-266. p.
28. A Magyar Földrajzi Társaság második vándorgyűlése – 37. 1909. 3. p.
29. A Magyar Földrajzi Társaság harmadik vándorgyűlése – 37. 1909. 9. sz. 391-403. p.
30. A Magyar Földrajzi Társaság ungvári, V. Vándorgyűlése – 40. 1912. 1-4. sz. 37-40. p.
31. Magyarország geográfiai helyzete – 34. 1906. 10. sz. 409-418. p.
32. Magyarország hegyeinek csoportosítása – 38. 1910. 3. sz. 128-136. p. (1 tábla)
33. Magyarország néprajzi térképe – 34. 1906. 6. sz. 230-231. p.
34. Memorandum a Magyar Földrajzi Társaság Keleti Bizottságának felállítása tárgyában – 44. 1916. 2. sz. 109-113. p.
35. A Spitzbergák – 39. 1911. 7-8. sz. 301-345. p. (8 tábla ill.)
36. Társaságunk gazdasági szakosztálya – 40. 1912. 1-4. sz. 1-5. p.
37. A Tiszameder helyváltoztatásai – 35. 1907. 9. sz. 381-405. p. (2 tábla ill.) és 425-445 (5 tábla ill.)
38. Titkári jelentés – 34. 1906. 4. sz. 124-128. p.
39. Titkári jelentés – 35. 1907. 4. sz. 158-160. p.
40. Titkári jelentés 1907-ről – 36. 1908.

41. Titkári jelentés 1908-ról – 37. 1909. 4. sz. 145-155. p.
42. Titkári jelentés a szegedi vándorgyűlésen – 37. 1909. 3. sz. 106-111. p.
43. Titkári jelentés 1909-ről – 38. 1910. 4. sz. 156-159. p.
44. Titkári jelentés 1910-ről – 39. 1911. 4. sz. 169-175. p.
45. Utazás az Amerikai Egyesült Államokba – 40. 1912. 9-10. sz. 235-274. p. (8 tábla ill.)

Könyvekben található kisebb publikációk:

Összesen: 60

Kolozsvári évek alatt:

1. A Balkán-félsziget = Szóval s tollal a hazáért Szerk. Kosztolány Zoltán – Miskolc Közművelődés Egyesület, (1916.) – 65-76. p.
2. A belső-ázsiai öntözések és a népvándorlás = A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók pozsonyi vándorgyűlésének munkálatai 1907. – 307-323. p.
3. A déli hadiszintér = A nagy háború írásban és képben 1-2. 1. r. Északon és Délen 1. köt- Budapest: Athenaeum, 1915. 38-44. p. (Szilágyi Lajossal közösen)
4. Az Egyesült Államok és a háború = Zsebatlasz 1916-ra. Budapest: Magyar Földrajzi Intézet RT. 1916. -128-132. p.
5. Az északi hadszintér = A nagy háború írásban és képben 1-2. 1. r. Északon és Délen 1. köt. – Budapest: Athenaeum, 1915. – 23-33. p.
6. Nyugatázsia = Zsebatlasz az 1917. évre – Budapest: Magyar Földrajzi Intézet RT, 1916. – 114-124. p.
7. Oroszország = Az Aradi Kölcsey Egyesület Évkönyve az 1914-1915. eszendőről – Arad, 1915. – 87-104. p.
8. A térkép csodái = Zsebatlasz 1918-ra – Budapest: Magyar Földrajzi Intézet – 5-9. p.
9. Vulkanok Magyarországon = Zsebatlasz 1919-re – Budapest: Magyar Földrajzi Intézet Rt., 1918. – 23-28. p.
10. A világháború színterének földrajzi vázlata = Inter Arma A Szabad Lyceum, az Erzsébet Népakadémia és az Országos Közegészségi Egyesület háborús tárgyú előadásai – Budapest: 1915. 118-124. p.
11. A zsidókérdés Magyarországon = Huszadik század könyvtára 64. – Budapest: Társadalomtudományi Társaság, 1917. – 71-76. p.

Előszavak, bevezetők könyvekhez

Összesen: 7

Kolozsvári évek alatt nem jelent meg.

Egyébb folyóiratokban, lapokban megjelent tanulmányok, írások

Összesen: 293

Kolozsvári évek alatt megjelent:

1. Az Adria = Magyar Figyelő 5. 1915. 14. sz. (1925. VII. 16.) – 130-136. p.
2. Amerre az oroszok visszavonulnak = Új Nemzedék II. 1915. 36. sz. (1915. IX. 5.)
3. Autókirándulás Arizónában = Új Idők (1913. VI. 15.) – 630-633. p.
4. Arizóna pusztáin = Természettudományi Füzetek 36. 1912. 3-4. f. – 103-112. p.
5. Árvíz a Dunán = Új Idők 22. 1916. 36. sz. (1916. VIII. 27.) – 226-228. p.
6. Az árvizekről = Magyar Figyelő 1913. III. 15. III. évf. – 213-224. p.
7. Az árvizes Alföld = Új Idők 52. sz. 1913. – 665-668. p.
8. Ázsia szerepe a háborúban = Magyar Figyelő IV. évf. 1914. – 414-419. p.
9. A Balaton körül I-II-III. = Erdélyi Szemle 5. 1919. 37. sz.: 515-516. p. – 38. sz.: 531-533. p. – 40. sz.: 563-565. p.
10. A Balkán félsziget = Magyar Figyelő 6. 1916. 3. sz. (1916. II. 1.) – 186-197. p.
11. Barlangtanulmányok = Barlangkutatás 5. 1917. 3-4. sz. – 137-174. p.
12. Belgrád földrajzi helyzete = Új Nemzedék 1. évf. 1914. 52. szám (1914. XII. 24.) 11-13. p.
13. A belső-ázsiai öntözések és a népvándorlás = A M. Orvosok és Természetvizsgálók pozsonyi vándorgyűlésének munkálatai 1907. – 307-323. p.
14. A Dardanellák = Új Nemzedék 2. 1915. 12. sz. (1915. III. 21.) – 1-4. p.
15. Az elsüllyedt hajó = A Tenger 5. 1915. 4. f. 130-138. p.
16. Az elsüllyedt hajó = Új Idők 21. 1915. 12. sz. 283-286. p.
17. Erdély földrajzi helyzete gazdasági szempontból = Új Nemzedék III. 1916. 28. sz. (1916. VII. 9.) – 7-8. p.
18. Az Erdélyi Kárpátok védőjelentősége = Új Nemzedék 2. 1915. 7. sz. (1915. II. 14.) 6-8. p.
19. Az erdélyi szorosok földrajzi történelmi és hadászati jelentősége = Erdély 24. 1915. 1-3. sz. 1-4. p.
20. Észak-Amerika régi sivataglakóinak szerepe az ősi mexikói műveltség tekintetében = Budapesti Szemle 153. 1913. 435. 347-354. p.
21. Az északsarkai tenger áramlásairól = A Tenger 5. 1915. 5-6. f. 160-067. p.
22. Fagyalt zellerrel = Új Idők 22. 1916. 21. sz. (1916. V. 14.) 508-509. p.

23. Folyószabályozás és talajjavítás Khínában = Vízügyi Közlemények 21. 1905. 99. p. ill. 51. ábr. 1. térk.
24. A flandriai árvíz = Új Nemzedék 2. 1915. 2. sz. (1915. I. 10.) 9-10. p.
25. A folyóvizek élettörténete: Czárán Gyula emlékelőadása 1907. április 25-én Kolozsvárott az Aulában = Erdély 16. 1907. 59-60. p.
26. A földrajz tanításáról = Új Élet 8. 1913. 1. sz. – 27-30. p.
27. A földrajz fogalma = Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny 42. 1909. 27-28.
28. A földrajzi gondolat története: Gróf Teleki Pál könyvének ismertetése = Budapesti Szemle 502. sz. 1918. 129-146. p.
29. A háború meg az időjárás = Új Idők 21. 1915. 32. sz. (1915. VIII. 1.) – 131-133. p.
30. A hipokrizis = Új Nemzedék 2. 1915. 18. sz. (1915. V. 2.) – 7-10. p.
31. Idegenforgalmunk és közlekedésünk = Magyar Figyelő 6. 1916. 12. sz. 413-424. p.
32. Az időjárás mesterséges megváltoztatásáról = Magyar Figyelő 6. 1916. 8. sz. (1916. IV. 16.) 112-117. p.
33. Itália tűzhányó hegyei = A Kor 1907. 1. köt. 293-303. p.
34. Japán, Khína és az Únió a háborúban = Új Nemzedék 1. 1914. 50. sz. (1914. XII. 6.) 4-7. p.
35. Javaslat a középiskolai földrajzi oktatás javításában = Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny 49. 1916. 8-9. sz.
36. A jéghegyekről = Magyar Figyelő 2. 1912. 9. sz. – 224-228. p.
37. A jégről = A Kor 1907. 2. köt. 297-303. p.
38. A khíni falu = A Kor 1907. 1. köt. 10-13. p.
39. A khíni művelődés kezdetei = Turán 1917. 6-7. sz. 267-287. p.
40. Kis-Ázsia, mint az angol-német-orosz érdekek ütközőpontja = Új Nemzedék 2. 1915. 31. sz. (1915. VIII. 1.)
41. Kolozsvár és a földgáz = Új Nemzedék 2. 1915. 49. sz. (1915. XII. 5.) 16-17. p.
42. A középiskolai oktatás reformálása = Magyar Figyelő 3. évf. 1913. 21. sz. (1913. XI. 1.) 186-192. p.
43. Lengyelország földrajzi szempontból = Új Nemzedék 4. 1917. 1. sz. (1917. I. 7.)
44. Lóczy Lajos = Balaton 7. 1914. 1-2. sz. – 1-6. p.
45. Magyar turistáskodás Erdélyben = Erdély 25. 1916. 1-6. sz. – 1-5. p.
46. A magyar 'Skanzen' = Új Idők 22. 1916. 48. sz. (1916. XI. 19.) 512-514. p.

47. A Magyar-medence kapcsolata a Balkánnal = Turán 1917. 2. sz. 76-85. p.
48. Magyarország fekvése tekintettel a többi országra: A Kolozsvári Kossuth Lajos Asztaltársaság 1906. november 19-én este tartott előadásának kivonata = Erdély 15. 1906.
49. Magyarország földrajzi helyzetéről = A Szabad Lyceum kiadványai 1919/20. 19. sz.
50. Magyarország részei = A Szabad Lyceum kiadványai 1919/20. 23. sz.
51. Magyarország természetes déli határa = Magyar Figyelő 4. 1914. 18. sz. (1914. IX. 16.) 432-437. p.
52. Magyarország természetes déli határa = Külügy-Hadügy 2. 1915. 44. sz. (1915. X. 31.)
53. A második műegyetem: Az egyetemes szakülés tárgyalása 1911. december hó 5-én = A Magyar Mérnök és Építési Egylet Közlönye 45. 1911. 51. sz. 659-664. p.
54. Modern földrajzi törekvések = Magyar Figyelő 3. 1913. 11. 3. 345-350. p.
55. A megáradt Balaton = Új Idők 22. 1915. 5. sz. 122-123. p.
56. Mégegyszer a sármási gázkútról = Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye 46. 1912. 15. sz. 279. p.
57. Mi köze a magyar tudománynak Mezopotámiához? = A Cél 1914.
58. Milyen időjárás lesz a következő hónapokban a harctereken? = Magyar Figyelő 5. 1915. 19. sz. (1915. X. 1.) 36-43. p.
59. A nyugati harctér = Magyar Figyelő 6. 1916. 9. sz. (1916. V. 1.) 179-182. p.
60. Az osztrák-olasz határ = Új Nemzedék 2. 1915. (1915. V. 30.)
61. Párizs földrajzi helyzete és a háború = Új Nemzedék 1. 1914. 43. sz. (1914. X. 18.) 194-196. p.
62. A Rokitói mocsarak = Új Idők 21. 1915. 35. sz. (1915. VIII. 22.) 202-203. p.
63. A Sao-tiszingi temető = Erdélyi Lapok 1. 1908. 5-6. sz.
64. A Sármási gázkút mellett történt robbanásról = Természettudományi Közlöny 44. 1912. 550. sz. 299-304. p.
65. Szibiria = Új Idők 22. 1915. 14. sz. – 343-346. p.
66. A szuezi csatorna = Új Nemzedék 2. 1915. 1. sz. (1915. 1. 3.)
67. A tartós államalakulásokról = Magyar Figyelő 1. 1911. 71-76. p.
68. A titeli plató = A Kor 1907. 2. köt. 41-46. p.
69. Tudományos munka = Erdélyi Múzeum 1909.
70. Vámbery Ármin = Magyar Figyelő 3. 1913. 19. sz. (1913. X. 1.) 15-23. p.
71. Venézia = Uránia 16. 1915. 9. sz.

72. A világháború színtere = Budapesti Szemle 161. köt. 1915. – 98-120. p.
73. A világháború színtere = Hadi beszédek 23-24. füzetek Budapest: Pallas, 1915.
74. A Yellowstone Nemzeti Parkban = Új Idők (1913. VIII. 31.) 232-235. p.

Idegen nyelven megjelent könyvei:

Összesen: 5

Kolozsvári évek alatt megjelent:

1. Das Eis des Balatonsees – Wien: Holzel, 1909. – 113. p.
2. Ungarns Land und Volk = Ungarn – Budapest: Franklin 1917. – 471. p. (12-116. p.)

Idegen nyelven megjelent cikkei a Földrajzi Közleményekben (válogatás):

Összesen: 10

Kolozsvári évek alatt nem jelent meg.

Fodor Ferenc: A magyar földrajztudomány története alapján, ami nem volt meg az előzőben:

1. Magyarország éghajlata, 1905.
2. Die Veränderungen des Klimas seit dem Maximum der letzten Eiszeit, 1912.
3. Klimatische Wirkung des grossen asiatischen Monsunsystems in Europa, 1915.
4. Magyarország negyedkori klímaváltozásairól, 1910.
5. Az éghajlati zónákat jellemző talajnemek, 1910.
6. A Nagy-Magyar-Alföld tudományos tanulmányozása, 1906.
7. Magyarország hegy- és vízrajza, 1918.
8. Essai Léscripif de géographie de la Hongrie, 1913.
9. Somogy vm. természeti viszonyai, 1914.
10. Magyarország földrajzi helyzete, 1905.
11. A Föld hegyei és vizei, 1907.

Egyikben sem szereplő különlenyomat:

Mit beszélnek a Déli-Kárpátok az emberi művelődés hajnaláról?, különlenyomat, Kolozsvár, 1909. Stief Jenő és Társa Könyvsajtója

Filmekről készített összegzés

Ssz.	Terület	Darab	Legnagyobb sorszám	Nem Cholnoky felvétele	Megmaradt Cholnoky felvétel	Lehetséges legtöbb Ch. Felvétel a legnagyobb sorszám szerint
1	Alsó-Fehér	6	33	3	3	30
2	Arad	4	8		4	8
3	Beszterce-Naszód	8	8		8	8
4	Bihar	82	84		82	84
5	Brassó	22	100		22	100
6	Csík	6	9		6	9
7	Fogaras	16	17		16	17
8	Háromszék	39	39		39	39
9	Hunyad	57	60	2	55	58
10	Jász.N.K-Szoln.	3	3		3	3
11	Kis Küküllő	21	21	11	10	10
12	Kolozs	148	190		148	190
13	Máramaros	40	69	2	38	67
14	Maros Torda	17	17		17	17
15	Szatmár	3	3		3	3
16	Szeben	4	4		4	4
17	Szilágy	31	31		31	31
18	Szolnok Doboka	85	85		85	85
19	Temes	40	40		40	40
20	Torda-	128	128	7	121	121

	Aranyos					
21	Torontál	25	25		25	25

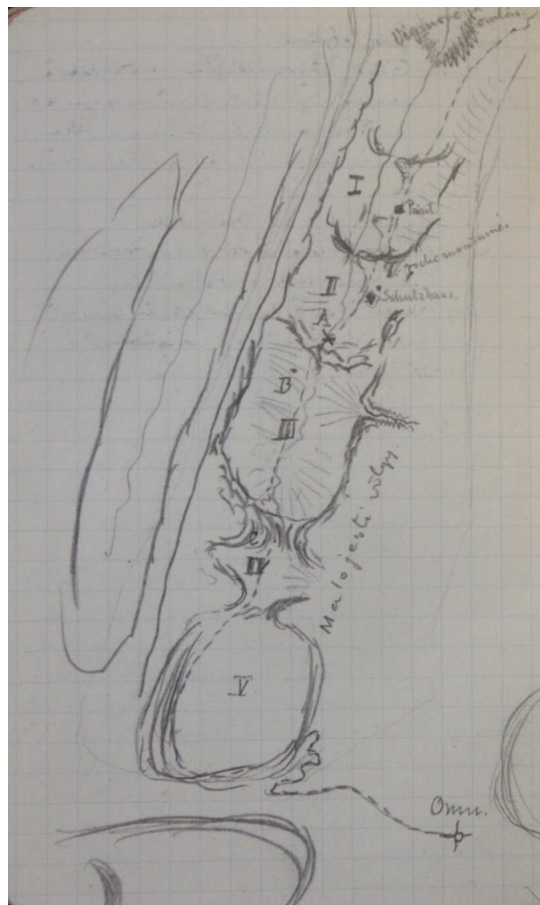
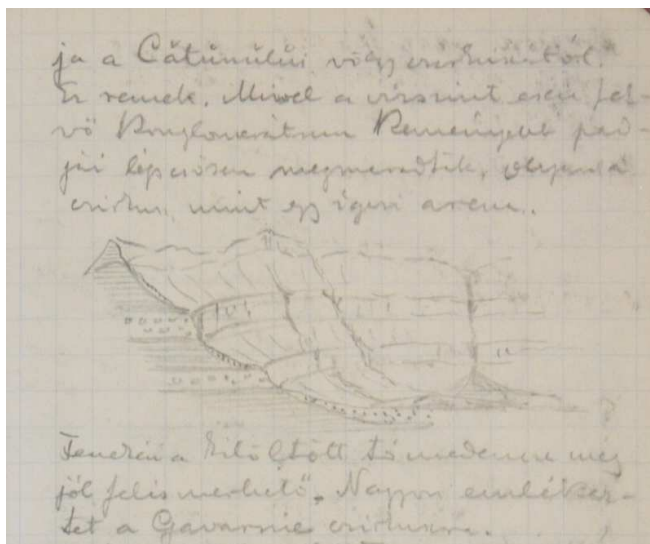
Úvegképekről készített összegzés

Terület	Darab	Legnagyobb sorszám*	Nem Ch. Felvétele	Megmaradt Cholnoky felvétel	Lehetséges legtöbb Ch. Felvétel a legnagyobb sorszám szerint
Abaúj-Torna	4	4		4	4
Alsó-Fehér	9	9		9	9
Arad	10	12		10	12
Bács-Bodrog	13	14		13	14
Baranya	8	8		8	8
Bereg	12	12		12	12
Beszterce-Naszód	30	35	14	16	21
Bihar	37	52	1	36	51
Borsod	22	22		22	22
Brassó	38	38	7	31	31
Csík	30	32	11	19	21
Csongrád	21	21		21	21
Fogaras	20	20		20	20
Győr	8	8		8	8
Hajdú	6	6		6	6
Háromszék	19	19		19	19
Heves	8	8		8	8
Hunyad	51	52		51	52

Jász.N.K- Szoln.	1	0			
Kis Küküllő	29	29		29	29
Kolozs	256	261	2	254	259
Krassó Szörény	13	13		13	13
Liptó	10	10		10	10
Magyar Adria Expedíció	19	19	9	10	10
Máramaros	7	7	7	0	0
Maros Torda	11	11		11	11
Modrus- Fiume	84	167		84	167
Nagy Küküllő	3	3		3	3
Pest Pilis	15	15		15	15
Pozsony	8	8		8	8
Somogy	17	18		17	18
Szabolcs	14	14		14	14
Szatmár	16	17		16	17
Szeben	36	36		36	36
Szepes	11	11		11	11
Szilágy	34	35		34	35
Szolnok Doboka	26	26		26	26
Temes	6	6		6	6
Torda- Aranyos	35	40	8	27	32
Torontál	4	4		4	4

Udvarhely	32	32		32	32
Ugocsa	13	13		13	13
Veszprém	38	38		38	38
Zala	114	125		114	125
Zemplén	28	28		28	28

Cholnoky Jenő Malojesti-völgyéről készített jegyzetei és vázlatai:

Bibliográfia:

1. Cholnoky Jenő: Mit beszélnek a Déli-Kárpátok az ember művelődés hajnaláról?, Kolozsvár, 1909.
2. Géczy János: Vár ucca tizenhét, VI. évfolyam, 2. Szám, Veszprémi Nyomda, 1998.
3. Cholnoky Jenő: A Föld és élete, VI. kötet, Franklin-társulat kiadása, 1936.
4. Fodor Ferenc: A magyar földrajztudomány története, Budapest, 2006.
5. Imecs Zoltán: Cholnoky Jenő fényképi hagyatéka, Kolozsvár.
6. Kubassek János: Útkeresők, Kossuth kiadó, 2008.
7. Magyar földrajzi múzeum: Földrajzi múzeumi tanulmányok, Bartos-Elekes Zsombor: Geográfusképzés a Kolozsvári egyetemen (1874-1919), Imecs Zoltán: Cholnoky Jenő

kolozsvári fényképi hagyatékának ismertetése, Puskás Katalin: A Cholnoky Jenő hagyaték,
18. Szám, 2009.